

RECHTSPRAAK

MAAKT SAMEN LEVEN MOGELIJK

Neem gratis mee

“ALS IEMAND DENKT DAT EEN RECHTER NIET ONPARTIJDIG IS, BEKIJKT DE WRAKINGSKAMER OF EEN ANDER DE ZAAK MOET OVERNEMEN”

Rechtspraak magazine gaat over rechters, dat zal niemand verbazen. Maar er zijn veel meer mensen die een rol spelen in de rechtszaal. Ouders die gaan scheiden en hun kinderen. Verdachten en slachtoffers van misdrijven. Getuigen die worden opgeroepen om iets te verklaren. In dit blad kom je ze allemaal tegen.

Verdachten zijn vanaf 17 april wekelijks op tv te zien in een nieuwe documentaireserie over eenvoudige strafzaken. Wat zag de filmploeg van *Voor de rechter* allemaal voorbijkomen? Wij geven alvast een voorproefje.

Slachtoffers van misdrijven hebben de laatste jaren steeds meer erkenning gekregen, maar zijn nog niet erg tevreden over hun positie in rechtszaken. Waar zit dat in en wat kunnen rechtbanken daar zelf aan doen? Lees in dit blad hun verhaal.

En de getuige? Dat is misdaad-verslaggever Peter R. de Vries. Hij moet in april naar de 'bunker' – de extra beveiligde rechtbank – om te getuigen in het Holleeder-proces. Maar hij is ook getuige in de alledaagse zin van het woord, want hij heeft zo'n duizend rechtszaken bijgewoond. Hoe beoordeelt hij de rechtspraak?

Natuurlijk komen rechters zelf ook aan het woord. Klaas Blankevoort bijvoorbeeld, voorzitter van de wrakingskamer in Amsterdam. Als iemand denkt dat een rechter niet onpartijdig is, komt de wrakingskamer bijeen om te kijken of een ander de zaak moet overnemen. Blankevoort heeft geen moeite met oordelen over zijn collega's. Het enige dat telt is het belang van de rechtzoekende, zegt hij. 'Mensen moeten erop kunnen vertrouwen dat ze eerlijk worden beoordeeld.'

Pauline van der Mije

Coververhaal

Slachtoffers in de rechtszaal

8

Bijzondere rechter
Rechter die over rechters oordeelt

28

Reportage

Strafzaken op tv

22

Rechtbankverslag

'Ze moest vernederd worden'

16

En verder

Nieuws	4
Kort	
Column	7
Eveline de Greeve	
Interview	12
Peter R. de Vries	
Wetenschap	15
Interview	18
Cees van Leuven	
Beste Rechtspraak	20
Wablief	25
Beneficiair aanvaarden	
Hoe kan dat nou?	26
Rechter verbiedt motorclub	

Rechtspraak Nummer 1, april 2018 (zesde jaargang) Rechtspraak is een uitgave van de Raad voor de rechtspraak. Het magazine wordt verzonden aan relaties van de Rechtspraak en verspreid via de openbare ruimtes van gerechten. De redactie is verantwoordelijk voor de inhoud. Aan de in *Rechtspraak* vermelde informatie kunnen geen rechten worden ontleend. Artikelen geven niet per se de mening van de Rechtspraak weer. Overname van artikelen is met bronvermelding toegestaan. **Hoofdredacteur:** Pauline van der Mije (p.van.der.mije@rechtspraak.nl) **Redactie:** Rien Aarts (m.h.f.aarts@redactie@rechtspraak.nl), Simone Alderliesten (beeldredactie, s.alderliesten@rechtspraak.nl), Florine Boeding (florine.boeding@rechtspraak.nl), Rosanne Rootert (r.rootert@rechtspraak.nl) **Medewerkers aan dit nummer:** Martijn Delaere, Stijn Dunk, Aad Goudappel, Anna Green, Daphne Groeneweg, Niels de Hoog, Arie Kievit, Bas Kijzers **Contact met de redactie:** redactie@rechtspraak.nl **Redactie-adres:** Kneuterdijk 1, Den Haag **Postadres:** Postbus 90613, 2509 LP Den Haag **Abonnementenadministratie:** Wijziging of opzegging? Stuur de adresdrager retour naar het retouradres en geef hierop de verandering aan. Aanmeldingen voor een individueel abonnement via abonnement@rechtspraak.nl. Gemotiveerde aanvragen voor meer exemplaren zijn ook mogelijk. **Vormconcept en realisatie:** KRIS KRAS context, content and design **Druk:** Xerox/OBT, Den Haag **Illustratie cover:** Aad Goudappel

Rapport vol plannen tegen vechtscheiding

Oud-politicus André Rouvoet heeft in februari een rapport vol plannen gepresenteerd om vechtscheidingen te voorkomen. De regering had hem gevraagd een samenhangend plan te maken van de meer dan 500 ideeën die een landelijke oproep (de Divorce Challenge) had opgeleverd.

Rechters worden steeds vaker geconfronteerd met echtscheidingen die uit de hand lopen en ouders die elkaar voor elk nieuw conflict voor de rechter slepen. Dat is schadelijk voor hun kinderen, die vaak inzet zijn van de ruzies. Er is veel verborgen leed, merken rechters tijdens gesprekken die ze met hen voeren. Kinderen komen in de knel door loyaliteitsconflicten, zien soms een van hun ouders niet meer of krijgen te maken met geweld.

Rouvoet maakte samen met mensen die hier in hun werk mee te maken krijgen een plan om in elke fase van een spaak lopende relatie te voorkomen dat een vechtscheiding ontstaat. Het sociale netwerk van het gezin heeft daarin een rol, de school en de gemeente, die een scheidingsloket kan inrichten waar ouders hulp krijgen als ze er samen niet uitkomen. Voor wat dan nog rest, kunnen ze naar de rechter.

Eén rechter per gezin

Familierechters hebben de afgelopen jaren nieuwe werkwijzen uitprobeerd om schade bij scheidingen te beperken. Die worden nu landelijk ingevoerd. Zo krijgen scheidende ouders met één vaste rechter te maken die alle zaken behandelt, van alimentatie tot de verdeling van zorgtaken. Die rechter kent de situatie, kan afspraken maken met de ouders

en zien of die worden nagekomen. In overleg met gemeenten wordt goede hulpverlening georganiseerd, waar rechters snel naar kunnen doorverwijzen. Rechters schakelen ook steeds vaker gedragsdeskundigen in die opkomen voor de belangen van kinderen.

De Rechtspraak pleit al lang voor een wetswijziging om te kunnen experimenteren met een nieuwe scheidingsprocedure. Ouders hoeven dan niet meer als strijdende partijen naar de rechtbank, met ieder een eigen advocaat (het traditionele 'toernooimodel' dat de ruziesfeer kan versterken), maar krijgen één vertegenwoordiger die namens beiden een probleem aan de rechter voorlegt. De eerste proef daarmee wordt dit jaar verwacht.

Pagina 18: Scheiden met minder schade

facebook.com/rechtspraak

Meer dan 28.500 volgers

Denk je dat rechters een saaie kantoorbaan hebben? Dan moet je deze blog van Lieneke de Klerk (rechtbank Oost-Brabant) eens lezen.

De wakker gaat. Ik sluip de slaapkamer uit en kleed me aan in de badkamer. Het is 4 uur en pikdonker als ik in de auto stap, op weg naar een huiszoeking. Als rechter-commissaris in strafzaken ben ik regelmatig aanwezig als de politie in een woning zoekt naar voorwerpen die kunnen helpen bij de opsporing. Kleding die gedragen is bij een overval bijvoorbeeld, of in huis verstopte drugs. Ik leg de bewoners uit wat wij komen doen en zie erop toe dat alles netjes verloopt. Het is niet de bedoeling dat ik zelf laatjes opentrek en onder matrassen kijk, ook al jeuken mijn handen soms. Terwijl ik die ochtend wacht tot de politie klaar is, word ik gebeld: een spoedzoeking. Er is iets vreselijks gebeurd in een woning,

de politie wil onderzoeken wat zich precies heeft afgespeeld. Op naar de crime scene. Net als de mensen van de forensische opsporing moet ik een overall aan, overschoenen en een mondkapje. Ik mag niet overal lopen, want dan kan ik sporen verstoren. Zo'n technisch onderzoek kan lang duren, dus na een tijdje ga ik weer. Maar eerst maak ik duidelijke afspraken met de politie over wat wel en niet mag. Ze kunnen me 24/7 bellen. Zo nodig stap ik weer in de auto. Na zo'n piketweek ben ik meestal kapot. Een paar keer m'n bed uitgebeld worden en er vroeg weer uit moeten, hakt erin. Tegelijkertijd is het hartstikke leuk, spannend zelfs. Want je weet nooit wat je te wachten staat.

Op onze Facebookpagina vind je nieuws, informatie, anekdotes uit de rechtszaal en elke week een blog of vlog van mensen die bij ons werken (zie hierboven). Je kunt ook op onze pagina terecht met al jouw vragen over rechtspraak. Volg ons en laat van je horen!

Levenslang maakt voorzichtige comeback

Het lijkt erop dat rechters zich weer vrijer voelen om levenslange gevangenisstraf op te leggen voor zeer ernstige misdrijven. In maart zijn twee broers in hoger beroep veroordeeld tot levenslang voor drie moorden, terwijl de rechtbank er eerder voor koos die straf niet op te leggen.

maar dat is sinds de jaren '70 van de vorige eeuw niet meer voorgekomen. Afgezien van een enkeling die terminaal ziek was, is niemand meer vrijgelaten. Omdat rechters terughoudend werden bij het opleggen van levenslang, besloot het kabinet in 2016 de deur toch op een kier te zetten. Er kwam een Adviescollege Levenslang, dat na 25 jaar beoordeelt of een veroordeelde kan beginnen met activiteiten die gericht zijn op een mogelijke terugkeer in de samenleving. De minister beslist. Is de uitkomst positief, dan wordt twee jaar later gratie overwogen.

Het adviescollege heeft in maart zijn eerste advies over een veroordeelde afgerond. Hoe dat luidt, wordt niet bekendgemaakt. Wel heeft de Hoge Raad eind vorig jaar vastgesteld dat door dit perspectief op mogelijke vrijlating de bezwaren van het Europees Hof niet langer gelden. Door die ontwikkeling zag het hof in Leeuwarden geen beletsel om de twee broers in hoger beroep toch levenslang op te leggen.

Meer weten over levenslang?

Zie rechtspraak.nl > uitspraken en nieuws > thema's > levenslang.

Levenslang raakte de afgelopen jaren uit de gratie bij Nederlandse rechters. Dat kwam door uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, dat het onmenselijk noemde om iemand op te sluiten zonder enig uitzicht op vrijlating in de toekomst. In andere Europese landen wordt na verloop van tijd bekeken of een veroordeelde toch weer vrij kan komen. Maar bij ons betekent levenslang al tientallen jaren 'tot de dood erop volgt'. De koning kan gratie verlenen,

www.nieuwsbriefrechtspraak.nl

De Rechtspraak verstuurt elke donderdag een nieuwsbrief, met daarin het belangrijkste rechtspraaknieuws, een overzicht van gepubliceerde uitspraken en een selectie van nieuwsberichten over uitspraken. Neem een abonnement, het is dé manier om kort en bondig op de hoogte te blijven van belangrijke ontwikkelingen. Er zijn inmiddels 35.000 abonnees.

@RechtspraakNL

Ruim 26.500 volgers

Wil je ook op de hoogte blijven van de laatste nieuwtjes over de Rechtspraak? Volg ons op @RechtspraakNL

Rechtspraak Gelderland @RechtspraakNL - 15 mei
Verdachte zaak Anne Faber moet overleven 4 jaar gevangenisstraf uitlaten
#RechtspraakNL/Organisatie-en...

Hof ArnhemLeeuwarden @Hof_Arnh_Leeuw - 13 mei
Tweemaal levenslang voor meervoudige moord Deingeldeveld en Leibo
#HogerBeroep #RechtspraakNL/Organisatie-en...

rb Midden Nederland @rechtspraakNL - 8 mei
3 jaar cel voor cocaïnemokkel via meubels rechtspraakNL/Organisatie-en...

Rechtspraak Reporter vertelt zijn verhaal met tekeningen

'Het is een kwestie van goed kijken'

De nieuwe lichter Rechtspraak Reporters die in maart van start is gegaan, is anders dan anders. Opnieuw duikt een groep jongeren van 16 tot 27 jaar in de wereld van de rechtspraak om leeftijdgenoten te vertellen wat daar allemaal gebeurt. Alleen doet niet iedereen dat bloggend en vloggend. Adrien Stanziani, student aan de kunstacademie, tekent wat hij in de rechtbank ziet.

Stanziani (26) werd als kind al gegrepen door het bijzondere genre van de rechtbank-tekening. 'Ik zag zo'n tekening op tv en het pakte me meteen. Ik maakte al karikaturen van leraren in dezelfde dikke lijn en dacht: dit kan ik ook!' Zijn eerste exemplaar maakte hij in 2016 bij de politierechter in Rotterdam: 'We hadden een excursie van mijn studie, maar ik ben weggelopen. Ik wilde de rechtbank in om te tekenen.'

Tijdens het tekenen let hij heel goed op de lichaamstaal van de verdachte en andere hoofdrolspelers. De verdachte in de recente politiemol-zaak bijvoorbeeld zat opvallend stil. 'Hij bewoog nauwelijks. Het leek alsof hij zijn best deed om een groot schild op te trekken.' Bij een andere zaak zag hij dat een stoere ex-bokser onder zijn stoel steeds zenuwachtig met zijn handen friemelde: 'Dat teken ik dan ook. Een goede tekening is een kwestie van goed kijken.'

Stanziani gaat als Rechtspraak Reporter niet alleen bij strafzaken zitten. 'Ik was al bij de kantonrechter en wil ook naar andere soorten rechters, om jongeren te laten zien hoe divers de rechtspraak is.' Hij gebruikt huiskleuren van de rechtspraak – blauwtinten en donker magenta - om het verschil tussen professionele en andere procesdeelnemers aan te geven. 'Iedere jurist in toga, zoals de rechter en de advocaat, wil ik met deze steunkleuren "neutraliseren". Zoals de toga dat in het echt doet. Zo maak ik het contrast met de verdachte en andere personages duidelijker.' Bang voor oogcontact met de verdachte is hij niet. 'Ik ben daar met een missie: dat de jeugd de rechtspraak beter leert begrijpen door mijn tekeningen'. Die missie is zo serieus dat Stanziani zelfs op dit thema wil afstuderen als illustrator.

“Aandacht voor slachtoffers”

Eveline de Greeve, president van de rechtbank Noord-Holland

Deze column wordt achtereenvolgens geschreven door de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak, de president van de Hoge Raad en een president van een gerecht.

De Rechtspraak houdt geregeld een klantwaarderingsonderzoek, om na te gaan of onze manier van werken nog wel aansluit bij de behoeften van mensen die met ons te maken hebben. Burgers en bedrijven die bij de rechtbank procedeerden worden daarvoor uitgenodigd en professionele procespartijen, zoals advocaten of de reclassering. Dit jaar is nog een groep mensen benaderd: slachtoffers van een misdrijf, die naar de rechtbank zijn gekomen om de behandeling van de strafzaak bij te wonen.

Het onderzoek wijst uit dat de rechtspraak over het algemeen tevreden 'klanten' heeft, op één belangrijke uitzondering na: de slachtoffers. Zij willen vooral meer ruimte en aandacht hebben voor de verklaring die zij in de rechtszaal afleggen en de schadeclaim die ze indienen.

Slachtoffers hebben een lastige positie in het strafproces. Dat draait van oudsher om de verdachte. Want de rechter moet de vraag beantwoorden of de verdachte het strafbare feit heeft begaan. En zo ja, welke straf dan rechtvaardig en effectief is. In de loop van de tijd hebben slachtoffers en nabestaanden een plaats gekregen in het strafproces. Zij mogen in de rechtszaal vertellen over hun leed en de consequenties daarvan, de straf die zij passend vinden en ze kunnen een eenvoudige vordering tot schadevergoeding indienen. Ondanks dat voelen velen zich nog steeds toeschouwer en geen echte deelnemer aan het proces.

Dat kunnen wij niet zo gemakkelijk oplossen. Daarvoor zou je het hele systeem moeten veranderen. Maar wij kunnen wel iets doen om het proces beter te laten verlopen. Om te beginnen door aandacht te hebben voor wat slachtoffers zelf willen. Beter informatie vooraf. Meer aandacht voor hun specifieke positie. En een strategische plek in de zaal, zodat ze het proces goed kunnen volgen. Dat zijn wensen waaraan de rechtspraak moet kunnen voldoen. ■

SLACHTOFFERS AAN HET WOORD

Slachtoffers van misdrijven zijn allang niet meer onzichtbaar in de rechtszaal. Ze hebben een positie verworven en de politiek is bezig met plannen om die verder te verstevigen. Slachtofferhulp Nederland is daar blij mee, maar veel advocaten vrezen dat dit ten koste gaat van verdachten. De Rechtspraak kijkt intussen wat ze zelf kan doen om het slachtoffers die naar de rechtbank komen iets makkelijker te maken.

Tekst: Rien Aarts en Pauline van der Mije Illustratie: Aad Goudappel

Manon van der Laan

Ik zag dat mijn verhaal de rechters raakte”

Manon van der Laan werd als zestienjarig meisje op de dansschool verliefd op Siez van Tol. Een kleine dertig jaar later raapte ze al haar moed bij elkaar om in de rechtszaal in Den Haag te vertellen wat zijn gewelddadige dood betekent voor hun twee kinderen, en ook voor haar. ‘Ik stond daar als vertegenwoordiger van de kinderen. Siez en ik waren inmiddels gescheiden. We hielden nog steeds heel veel van elkaar, maar konden vanwege zijn alcoholverslaving niet samen verder.’

Mes

Haar ex-man woonde de laatste periode van zijn leven op een kamer in een pand met andere kamerbewoners, vertelt Manon. ‘Daar ontstond ruzie over de afwas. Siez was altijd netjes en opgeruimd en sprak zijn buurman erop aan dat hij de vaat niet opruimde.’ De buurman pakte een mes dat hij in het plafond bewaarde en stak Siez in zijn hals en hart. Die strompelde terug naar zijn kamer,

waar hij in zijn stoel in elkaar zakte. ‘Ik las ’s avonds op Facebook over een steekpartij op zijn adres en zag beelden van een brancard die uit zijn raam werd gehaald’, vertelt Manon. ‘Ik belde de politie, maar heb nog uren in angst gezeten voordat duidelijk werd dat het om hem ging. Dan beland je in een film die je niet wilt zien, maar waarvoor je je ogen niet kunt sluiten. In het ziekenhuis was er voortdurend politie bij, omdat Siez slachtoffer was van een misdrijf. Toen hij de volgende ochtend overleed, is zijn lichaam in beslag genomen voor onderzoek. Gelukkig was de dader toen al opgepakt.’

Afwasmoord

Bijna een jaar later kwam de zaak, die in de media bekend stond als ‘de afwasmoord’, voor de rechter. ‘Alles werd opgerakeld. Een gefilmde reconstructie werd getoond, want de verdachte beriep zich op noodweer. Hij deed voor hoe Siez hém had willen steken, met rechts, terwijl Siez linkshandig was.

Volkomen onaannemelijk, dat vonden de rechters gelukkig ook.’ Het was een heel nare dag, zegt Manon. ‘Gelukkig had ik veel steun van Slachtofferhulp. Zij hadden een advocaat geregeld, mijn verklaring nagekeken en heel praktisch een parkeerplaats bij de rechtbank gereserveerd. Ik had een voorgesprek gehad met de officier van justitie en voor confrontaties in de hal hoefden we niet bang te zijn; er kwam niemand voor de verdachte.’

Toen ze de rechtszaal binnenliep, zag ze bekende gezichten van politiemensen op de publieke tribune. ‘Iedereen ging heel menselijk met ons om. De rechters ook. Zij zijn wat zakelijker en dat is ook goed. Een rechter moet neutraal blijven. Maar wij werden bij naam genoemd en welkom geheten, dat was heel plezierig; je zit daar niet anoniem te wezen. Toen ik mijn verklaring voorlas, zag ik dat de rechters geraakt werden door mijn verhaal. Ik vertelde hoe ik Siez had ontmoet, hoe geluk-

kig we waren, wat een lieve vader hij altijd was voor onze kinderen. Zij waren elf en dertien, het is vreselijk om op die leeftijd je vader te verliezen. En al helemaal op zo’n manier. Ze worstelen met verdriet, boosheid op de dader en onbegrip, want vrienden en vriendinnen kunnen nooit echt begrijpen wat zij doormaken.’

Rug

Het voorlezen van de verklaring vond Manon zwaar. Was het wel goed genoeg? Stond alles erin wat ze wilde zeggen? ‘Dan is het zo fijn om goed behandeld te worden. Bij het gerechtshof (de dader ging in hoger beroep) was dat ook zo. Daar kreeg ik, samen met mijn familie en vrienden, een aparte wachtruimte. De behandeling van de zaak was iets zakelijker, maar ik zag dat ook deze rechters geraakt waren door wat ik vertelde. Met de straf, acht jaar en tbs, kan ik instemmen.

Slachtoffers moeten zich bij ons op hun gemak voelen”

Heeft ze dan niets aan te merken op de rol die ze als nabestaande kreeg toebedeeld? ‘Jawel, het feit dat ik de dader niet aan kon kijken terwijl ik mijn verklaring voorlas, vond ik heel vervelend. Hij zat met zijn rug naar ons toe en bleef stoïcijns voor zich uitkijken. Ik kon helemaal niet zien hoe hij op mijn woorden reageerde. Dat had ik graag anders gezien.’

Slachtoffers en de wet

De regels voor een strafzaak zijn een paar eeuwen geleden, in de tijd van Napoleon, vastgelegd. Door de eeuwen heen zijn ze niet echt veranderd en vandaag de dag zie je in de zittingszaal nog veel uit die tijd terug. Binnen deze regels speelt een slachtoffer (of nabestaande) maar een kleine rol. Van oudsher wordt een strafzaak vooral gezien als iets tussen de overheid en de verdachte.

In een notendop werkt het zo: het Openbaar Ministerie (OM) beschuldigt – namens de hele maatschappij – iemand van strafbaar gedrag en wil hem daarvoor laten straffen. Tijdens een rechtszaak legt het OM uit waarvan de verdachte wordt beschuldigd en wat het bewijs daarvoor is. De verdachte mag zich – met hulp van een advocaat – verdedigen. De rechter beslist uiteindelijk of de verdachte schuldig is, en als dit zo is welke straf er moet volgen.

Bij een strafzaak staat dus de vraag centraal of de verdachte schuldig is. Het wringt dat een misdaadslachtoffer geen echte plek heeft in de rechtszaak die over die misdaad gaat. Aan de andere kant: een verdachte is onschuldig tot de rechter beslist dat hij schuldig is. Hoe eerlijk is het dan om het slachtoffer in die fase een grote rol te geven? Een ingewikkeld juridisch dilemma, waarover al veel is gediscussieerd.

Sinds het begin van deze eeuw zijn langzaam maar zeker de oude regels opengebroken. Steeds meer mensen vonden dat bij strafzaken het slachtoffer een grotere rol moest krijgen. Een van de

meest zichtbare veranderingen is het spreekrecht voor slachtoffers. Sinds 2005 mogen slachtoffers of nabestaanden tijdens de strafzaak tegen de verdachte het woord nemen. Oorspronkelijk was het alleen toegestaan om te vertellen over welke gevolgen de misdaad voor hen heeft gehad. Sinds 2016 mag een slachtoffer zich ook uitlaten over het bewijs dat op tafel ligt en de straf die zou moeten volgen.

Naast het spreekrecht hebben slachtoffers van zware misdrijven nog meer rechten, zoals het recht op...

- ... een respectvolle, professionele behandeling door de overheid (‘recht op correcte bejegening’)
- ... juridische bijstand
- ... schadevergoeding eisen
- ... een tolk
- ... informatie, zoals bijvoorbeeld processtukken
- ... het toe laten voegen van stukken aan het dossier van de zaak
- ... bezwaar als het OM besluit een verdachte niet te vervolgen

In de politiek gaan geluiden op om slachtoffers een nog grotere rol te geven. Zo wil de minister voor Rechtsbescherming ook spreekrecht geven aan de stief familie van slachtoffers. Hij vindt dat verdachten van ernstige gewelds- en zedenmisdrijven verplicht aanwezig moeten zijn als slachtoffers gebruik maken van hun spreekrecht en wil dat slachtoffers spreekrecht krijgen als een tbs’er onder voorwaarden vrijkomt. Slachtoffers zouden dan kunnen vertellen welke voorwaarden zij van belang vinden. Bijvoorbeeld een gebieds- of contactverbod.

Rosa Jansen

“

Er moet nog veel verbeteren”

Geen rol

Over de plek die slachtoffers of nabestaanden krijgen toegewezen wordt veel geklaagd, zegt Rosa Jansen, bestuursvoorzitter van Slachtofferhulp Nederland. Zij heeft zelf lang als rechter gewerkt. ‘Ik heb de tijd nog meegemaakt dat slachtoffers geen enkele rol hadden in de rechtszaal’, vertelt ze. ‘Ik had er wel aandacht voor. Ik sprak soms op lotgenotenbijeenkomsten. Wat ik daar hoorde, deelde ik met collega’s en paste ik toe in de rechtszaal. Even het woord richten tot het slachtoffer: “Gaat u daar maar zitten.” Want gezien en gerespecteerd worden is heel belangrijk voor het verwerkingsproces.’ Als niemand bezwaar maakte, liet ze slachtoffers ook iets zeggen over wat ze hadden meegemaakt. ‘Sommige collega’s van mij deden hetzelfde. Maar het hing helemaal af van welke rechter je trof. Daarom is het goed dat het slachtoffer sinds 2012 formeel als procesdeelnemer wordt erkend. Er zijn enorme stappen gezet. Maar we zijn nog steeds niet klaar.’

Grote verschillen

Er is binnen de Rechtspraak niemand meer die het slachtoffer op de zitting ontkent, zegt Jansen. ‘Met name in ernstige zaken weet iedereen wie er binnenkomt en wordt daar rekening

mee gehouden. Maar is het iets minder ernstig, dan hebben slachtoffers soms toch nog het gevoel dat er slecht geluisterd wordt of dat ze het inmiddels eigenlijk wel verwerkt hadden moeten hebben. De verschillen tussen rechters zijn wat dat betreft nog groot.’

Jansen zou het liefst zien dat slachtoffers dezelfde status krijgen als verdachten: die van formele procespartij. En dat de slachtofferverklaring de status krijgt van een officieel advies aan de rechter, net als bijvoorbeeld de verklaring van een deskundige. ‘Dan kan je in het vonnis teruglezen op welke manier de rechter de slachtofferverklaring heeft meegewogen. Dat gebeurt nog te weinig. En als de rechter schadevergoeding niet toekent, vind je daar ook geen onderbouwing van terug. Het strafproces richt zich op de verdachte, vinden veel rechters. Maar dat is maar één kant van de medaille. Slachtoffers en nabestaanden hebben nu eenmaal een rol in het geheel, dus de rechter moet zich met beide kanten bezighouden.’

Dat een verdachte onschuldig is totdat het bewijs van zijn schuld geleverd is - wat tijdens het strafproces moet gebeuren - hoeft volgens haar geen belemmering te zijn. Advocaten denken daar vaak anders over. Zij vinden het onjuist dat slachtoffers de ruimte krijgen om iemand in de rechtszaal zware verwijten te maken, terwijl nog helemaal niet vaststaat dat hij iets heeft misdaan. Jansen ziet het probleem niet zo. ‘Rechters kunnen echt wel objectief kijken welk bewijs er ligt tegen de verdachte, ook na een aangrijpend verhaal van een slachtoffer. Ze krijgen hooguit een completer beeld van wat er gebeurd is. Ik zou zelf als rechter goed uit de voeten kunnen met dat evenwicht.’

Verplicht aanwezig

Bij een nieuw plan van minister Dekker voor Rechtsbescherming doet zich iets vergelijkbaars voor: hij wil verdachten van ernstige gewelds- en zedenmisdrijven verplichten aanwezig te zijn bij de behandeling van hun zaak. Nu mogen zij ervoor kiezen in hun cel te blijven en niet naar de rechtbank te gaan. ‘Niemand hoeft mee te werken aan zijn eigen veroordeling, is een belangrijk uitgangspunt in ons strafrecht’, zegt Jansen. ‘Maar aanwezig zijn in de rechtszaal waar een verdenking tegen jou wordt besproken, betekent toch niet dat je meewerkt aan je veroordeling?’

In veel Europese landen is het heel gewoon dat verdachten hun eigen strafzaak verplicht bijwonen. Ik denk dat dat ook belangrijk is voor de behandeling van de strafzaak.’ In afwachting van een wetsvoorstel daarover licht de Rechtspraak haar eigen organisatie door. Wordt het afgesproken slachtofferbeleid overal goed uitgevoerd, wat ontbreekt er nog? ‘Wij denken graag mee’, zegt Jansen. ‘We horen dat slachtoffers nog steeds niet altijd hun spreekrecht kunnen uitoefenen of hun schadevordering mogen toelichten. Informatieverschaffing verschilt van rechtbank tot rechtbank, net als rekening houden met verhinderdata en de plek in de rechtszaal die wordt toegewezen. Slachtoffers kunnen de verdachte vaak niet goed horen of zien, of ze kijken hem juist recht aan. Waarom niet een vaste plek organiseren met het bordje ‘slachtoffer’? Laten we dat gewoon regelen.’

Op hun gemak

De afgelopen jaren heeft de Rechtspraak al veel gedaan om de positie en behandeling van slachtoffers te verbeteren. Kees Sterk, vicevoorzitter van de Raad voor de rechtspraak: ‘De handboeken en richtlijnen zijn al geschreven, elke rechtbank heeft een slachtofferloket waar slachtoffers worden opgevangen als ze een zitting bijwonen. Tijdens hun opleiding worden nieuwe rechters getraind in de omgang met slachtoffers. Maar het is niet genoeg. Voor zover het mogelijk is bij zo’n emotionele gebeurtenis, wil ik dat slachtoffers zich altijd op hun gemak kunnen voelen in onze gebouwen. Aan ons moet het niet liggen.’

Toch wijst onderzoek naar de ervaringen van slachtoffers uit dat er nog veel beter kan. De Rechtspraak gaat daarom dit jaar onderzoek doen naar de slachtoffervoorzieningen in rechtbanken en gerechtshoven. Kees Sterk wil dat de manier waarop slachtoffers worden ontvangen verbeterd en bekijkt of hun plek in de zittingszaal beter kan. Ook moet het makkelijker worden om schadevergoeding te eisen. En bij het plannen van een rechtszaak moet meer rekening worden gehouden met de agenda van het slachtoffer. Sterk: ‘Het is goed dat slachtoffers meer en meer een plek krijgen bij de behandeling van een zaak. Voor ons is dat wel wenselijk. Het strafrecht kent al heel lang drie deelnemers: Openbaar Ministerie, verdachte en de rechter. Daar komt nu het slachtoffer bij.’ ■

REPORTER VOOR DE RECHTER

Misdaadverslaggever Peter R. de Vries komt vaak met de rechter in aanraking.

Dit voorjaar moet hij getuigen in het Holleeder-proces en ondervraagt hij zelf rechters in zijn nieuwe tv-programma. Wat gaat er volgens hem goed in de rechtspraak, wat kan er beter? En waar komt zijn fascinatie met misdaad toch vandaan?

Tekst: Pauline van der Mije

Het zijn spannende tijden voor De Vries. Met zijn tv-programma *De Raadkamer* is hij een nieuwe weg ingeslagen. Een live uitgezonden talkshow (donderdagavond bij SBS6) waarin hij met rechters, aanklagers, advocaten, journalisten, wetenschappers en slachtoffers discussieert over misdaadnieuws. 'Zo'n talkshow had ik 30 jaar geleden niet kunnen maken', zegt hij. 'Ik heb voor mijn werk met alle geledingen van justitie te maken gehad, dat kan ik nu goed gebruiken in de discussies met vakmensen.'

Veel mensen hebben een resoluut oordeel over strafzaken terwijl ze er weinig van weten, zegt hij. 'Die oordelen wil ik toetsen. Het is makkelijk om te roepen: "Acht jaar cel, wat stelt dat nou voor?", als je nog nooit in een gevangenis bent geweest.' Of het

programma aanslaat bij een groot publiek, moet nog blijken. 'Het is geen pief-paf-poef, je moet er wel voor gaan zitten. Ik hoop dat mensen op den duur denken, als er iets gebeurt op misdaadgebied: ik ben benieuwd wat *De Raadkamer* daarover zegt.'

Duizend rechtszaken

Minstens duizend rechtszaken heeft hij naar eigen zeggen bijgewoond, als verslaggever, getuige of betrokkene. Er is in 30 jaar veel verbeterd, vindt De Vries. Rechters stellen zich menselijker op en leggen hun werk beter uit. 'Vroeger kwam er een vonnis en daar moest je het maar mee doen. Toelichting werd niet nodig gevonden. Het staat er toch? Dáár krijg je veroordelen van en het is heel moeilijk om die weer te bestrijden.' Bijvoorbeeld de hardnekkige bewering dat Nederlandse rechters licht straffen. 'Mijn ervaring is juist dat ze behoorlijk

streng zijn', zegt De Vries. 'Maar voor veel mensen is elk levensdelict automatisch een moord. Zij maken geen onderscheid tussen een uit de hand gelopen vechtpartij en een liquidatie.' Des te belangrijker is het dat rechters in begrijpelijke taal uitleg geven. 'Maak duidelijk welke dilemma's er spelen, wat je allemaal af moet wegen en hoe je, misschien wel tegen heug en meug, tot deze uitspraak bent gekomen.'

Soms is hij verrast door de scherpheid waarmee recht wordt gesproken. 'Of ik lees een vonnis en denk: potverdorie, dat zit goed in elkaar! Maar het komt ook voor dat ik me afvraag of de rechter het dossier wel heeft gelezen. Als echte dossiertijger merk ik het meteen als iemand de inhoud niet goed kent. Nou moet ik wel zeggen dat dat soms nauwelijks te doen is. Toen ik net verslaggever was, zat het dossier van een moordzaak in drie ordners. Nu heb je bij een

“**Voor veel mensen is elk levensdelict automatisch een moord**”

gewone doodslag al een verhuisdoos vol en bij een iets ingewikkelder zaak wel 80 ordners. Hoe je dat tot je moet nemen, is mij een raadsel.'

Vriendschap

We mogen ons over het algemeen gelukkig prijzen met het niveau van de rechtspraak, vindt De Vries. 'Al vind ik het wel buitengewoon irritant dat zittingen vaak te laat beginnen. Daarnaast maak ik me zorgen over vriendschappelijke contacten tussen rechters en advocaten. Het valt niet goed te vermijden, dat besef ik wel. Rechters, officieren van justitie en advocaten studeren samen, krijgen relaties met elkaar, lopen stage bij elkaar, zien elkaar op het werk. Toch schrok ik toen ik laatst een rechter uit het Holleeder-proces tegenkwam op het feest van een advocatenkantoor. Die advocaten kunnen morgen tegenover hem staan in de rechtszaal. Het is

een heel kundige rechter en een integere man, daar gaat het niet om. Maar ik vind dat je alle schijn van partijdigheid moet vermijden. Ik heb zelf wel eens een kort geding verloren terwijl ik daar totaal niet op had gerekend. Als ik toen had gehoord dat de rechter op een feestje was geweest bij de advocaat van de tegenpartij, was ik toch wantrouwig geworden.'

De R van ...

De R is van Rudolf, maar De Vries heeft er zelf wel eens Rebel van gemaakt, in een beschrijving van zijn jeugd. Hij voelde zich niet thuis in zijn gereformeerde Amstelveense milieu en kwam overal tegen in opstand. Met vandalisme, een grote bek en kleine diefstallen dreef hij langzaam het verkeerde pad op. 'Op mijn twaalfde ben ik betrapt op diefstal bij V&D, samen met een vriendje. We kwamen in een politiecel terecht. Dat vriendje werd na anderhalf uur

“Die uren in de politiecel lieten me beseffen: dít wil ik niet”

opgehaald door zijn vader, de mijne kwam vijf uur later pas. Hij dacht: voel maar even waar je mee bezig bent. Dat is heel goed geweest. Toen wist ik dat ik dít niet wilde.’

Hij werd dagbladjournalist en kwam in de hoek van politie en justitie terecht. ‘Ik was fanatiek en kwam met onthullingen die weer andere verhalen uitlokten. Mensen belden met tips.’ Helemaal toen hij later zijn eigen tv-programma kreeg en zijn tanden in onopgeloste zaken zette. ‘Mensen die hulp vragen omdat niemand de moord op hun kind oplost, kan ik niet aan hun lot overlaten. Zulke zaken zuigen zich aan je vast. Met de moord op Nicky Verstappen bijvoorbeeld ben ik al 20 jaar bezig. Soms kan je niks meer doen, maar houd je toch contact.’

In die tijd stuitte hij ook op de Puttense moordzaak. Twee mannen die waren

veroordeeld voor het verkrachten en doden van Christel Ambrosius, bleken onschuldig. ‘We hebben 40 uitzendingen aan die zaak gewijd, waarna niet alleen die mannen werden gerehabiliteerd, maar ook iets was aange-toond: dat de rechtspraak niet onfeilbaar is. Tegen de verdrukking in, want gerechtelijke dwalingen kwamen hier niet voor, dacht men. Wist ik het soms beter dan de rechtbank, het hof en de Hoge Raad bij elkaar? Die zaak was echt een keerpunt.’

Van Hout en Holleeder

Zo geliefd als hij zich maakte bij slachtoffers van falende opsporing en vervolging, zo omstreden is De Vries ook. Dat begon al toen hij 27 was en over de Heineken-ontvoering schreef. In zijn jacht op primeurs legde hij contact met ontvoerder Cor van Hout, die samen met Willem Holleeder in Frankrijk zat. Hij voegde zich bij hen in het hotel waar zij

huisarrest hadden en schreef met Van Hout een boek, waarbij een hechte vriendschap ontstond. ‘Dat is eigenlijk ongerijmd, dat besef ik wel, maar zo iets overkomt je. Als je een boek over iemand schrijft, moet je je in die persoon verdiepen. Dan ga je niet de hele tijd met je vinger wijzen en zeggen: ‘Jij bent een grote schoft.’ We hadden een aantal gezamenlijke interesses en naarmate Cor zich meer openstelde, ontstond een bepaalde chemie.’ Ze werden uiteindelijk beste vrienden, die zelfs beloofden zich om elkaars kinderen te bekommeren als de ander iets zou overkomen.

Hij heeft veel van die vriendschap geleerd, zegt De Vries. ‘Het is interessant om te zien hoe anders levens kunnen lopen. Wij zijn hemelsbreed tien kilometer van elkaar opgegroeid. In het keurige Amstelveen gebeurde nooit iets, er was veel sociale controle. Als de politie aan de deur kwam omdat ik te jong op een brommer had gereden, zeiden mijn ouders: ‘Wat moeten de burens wel denken?’ Bij Cor in de verpauperde Staatsliedenbuurt kwam de politie ook weleens langs. Dan kwamen daarna de burens vragen: ‘Wat moesten die klerelinters hier?’ Misschien heeft dat er iets mee te maken dat hij misdadiger is geworden en ik misdaadverslaggever. Hij werd niet gestimuleerd om iets van zijn leven te maken en ook niet afgeremd in slecht gedrag.’ ■

Peter R. de Vries (1956)

De Vries kwam in 1978 bij *De Telegraaf* en ontwikkelde zich tot misdaadverslaggever. Hij werkte voor verschillende tijdschriften en schreef boeken, onder meer over de ontvoering van Freddy Heineken en zijn chauffeur Ab Doderer.

Bekend werd hij vooral door het tv-programma *Peter R. de Vries, misdaadverslaggever*, dat van 1995 tot 2012 werd uitgezonden. Daarin besteedde hij veel aandacht aan onopgeloste moordzaken en justitiële dwalingen, zoals de Puttense moordzaak. Ook waren er spraakmakende uitzendingen over de verdwijning van Natalee Holloway op Aruba en de vermeende relatie van Mabel Wisse Smit met crimineel Klaas Bruinsma.

De Vries werkt nu samen met zoon Royce in een bureau voor sportmanagement en een advocatenkantoor, waarvan hij directeur is. Dit voorjaar begon hij met een nieuw tv-programma, *De Raadkamer* op SBS6.

ONSCHULDIG TOT HET TEGENDEEL IS BEWEZEN?

Het is een eeuwenoude uitspraak en een belangrijke pijler van een eerlijk strafrechtssysteem: iemand is onschuldig totdat het tegendeel is bewezen. Maar wat houdt dat in? En gaat het nog wel op? Joeri Bemelmans deed promotieonderzoek naar de betekenis van de onschuldpresumptie en de werking ervan in het Nederlandse strafproces.

Tekst: Florine Boeding

Hij heeft het hele strafproces nageplozen om erachter te komen hoe strikt er in Nederland wordt uitgegaan van iemands onschuld zolang het bewijs niet is geleverd. Hoewel dat in ons land niet wettelijk is vastgelegd - alleen internationale verdragen schrijven het voor - wordt de onschuldpresumptie op hoofdlijnen goed nageleefd, vindt hij. Maar die komt wel steeds meer onder druk te staan. De afgelopen 30 jaar zijn allerlei wetswijzigingen ingevoerd (op het gebied van bijvoorbeeld voorarrest en het afpakken van door misdaad verkregen geld) die er afbreuk aan doen. Bovendien wordt langzaam anders omgegaan met

het zwijgrecht van verdachten. Zij mogen nog steeds hun mond houden, maar daar verbinden rechters wel vaker conclusies aan. Bemelmans is dan ook blij dat het onschuldbeginsel wordt opgenomen in het nieuwe Wetboek van Strafvordering. ‘Dat herinnert rechters en de wetgever eraan hoe belangrijk dit principe is.’

Totdat het tegendeel is bewezen. De onschuldpresumptie in rechtshistorisch, theoretisch, internationaalrechtelijk en Nederlands strafprocesrechtelijk perspectief – J. Bemelmans, Wolters Kluwer, 2018.

Hersensfuncties gaan achteruit in de cel

Verdachten komen slechter de cel uit dan dat ze erin gingen, wordt vaak gesuggereerd. Dat is nu bevestigd door het proefschrift van neuropsycholoog Jesse Meijers over hersensfuncties van gedetineerden. Hieruit blijkt dat gedetineerden na drie maanden cel al minder controle hebben over hun gedrag. Ze zijn meer geneigd risico's te nemen en hebben moeite met concentratie.

Meijers onderzocht 130 gedetineerden op hersensfuncties, zoals planning en werkgeheugen. Drie maanden later deed hij dat bij 37 gedetineerden (de rest was inmiddels vrij) nogmaals. Meijers pleit voor een paar aanpassingen binnen het huis van bewaring, om de hersenactiviteit van gevangenen te stimuleren en het re-integreren in de maatschappij makkelijker te maken. Een voorbeeld van zo'n aanpassing is het stimuleren van fysieke activiteiten. ‘Nu worden gedetineerden dagelijks een uur gelucht op de luchtplaats. Je kunt ze ook stimuleren dat uur sportend door te brengen.’

Do not restrain the prisoner's brain: Executive functions, self-regulation and the impoverished prison environment – J. Meijers, Vrije Universiteit, 2018

"ZE MOEST VERNEDERD WORDEN EN LELIJK ZIJN VOOR JONGENS"

Tekst: Martijn Delaere Illustratie: Niels de Hoog

WAAR

Politierechter in Lelystad
(rechtbank Midden-Nederland)

DE ZAAK

Henk heeft zijn 12-jarige dochter
geslagen en haar haren afgeknipt

UITSPRAAK

80 uur werkstraf, voorwaardelijk

Hoe deden wij dat vroeger, als we ons oog hadden laten vallen op een schoolgenoot? Een propje, een briefje, via-via. En hoe doet de bloem der natie dat nu? Die appt, Facebookt en Instagramt naar hartenlust. Maar ze laten in hun jeugdige nonchalance wel een enorm digitaal spoor achter. Zo kun je als ouder zien wat er speelt in het leven van je kroost, maar word je óók met je neus op de ongekuiste feiten gedrukt. Kun je dat aan?

Henk (53)* uit Lelystad kan dat in november vorig jaar niet. Zijn 12-jarige dochter Amber* appt al een tijdje met een 15-jarige schoolgenoot. 'Ze gingen naar de speeltuin, daar gebeurde van alles', zegt Henk tegen politierechter Kees van de Streek in het gerechtsgebouw in Lelystad. 'Ze rommelt met jongens. En daar hou ik niet van.' Henk zet zwaar geschut in: als Amber niet stopt met dat geapp, knipt hij haar haren af. Als hij een paar dagen later merkt dat zijn dochter haar eigen plan trekt en gewoon doorappt, slaan bij Henk de stoppen door. Hij slaat zijn dochter zeker vijf keer in het gezicht en knipt zoals aangekondigd Ambers haar af. 'Het stomste wat ik ooit heb gedaan', zegt hij tegen de rechter. Dat had hij ook al tegen de politie gezegd, die dezelfde dag poolshoogte was komen nemen. Niet omdat Amber 112 had gebeld, maar omdat Henk dat had gedaan. 'Want u wilde dat die jongen zou worden aangepakt, hè?', merkt de politierechter op. In plaats daarvan namen de agenten Henk mee naar het politiebureau.

Huilen

Henk zegt zich niet te herinneren dat hij zijn dochter in blinde woede heeft geslagen.

'Maar als zij zegt dat het zo is, dan is het zo.' Amber zit op de bank te huilen als de politieagenten binnenkomen. Zij zien dat ze is geslagen. 'Ik vind het stom wat er is gebeurd', zegt zij tegen de agenten. 'Stom van mijzelf, want ik had het anders moeten doen met die jongens, en stom dat mijn vader mij heeft geslagen.' Voor het eerst, voegt ze eraan toe.

Om ervoor te zorgen dat het bij die ene keer blijft, maakt Henk via de huisarts een afspraak bij De Waag, centrum voor ambulante forensische geestelijke gezondheidszorg. 'Ik moet weten waar die woede-uitbarsting vandaan kwam. Ik ben weleens boos, maar niet zo dat ik niet meer weet wat er is gebeurd. De behandeling is inmiddels begonnen.' Om berouw te tonen, heeft Henk ook zijn snor half afgeknipt.

Puberteit

De reclassering is zeer te spreken over Henks inspanningen bij De Waag. Hij is enorm geschrokken van zijn woede-uitbarsting, de kans dat het weer misgaat is klein. Daarom adviseert de reclassering een deels voorwaardelijke werkstraf. Een onbegrijpelijk advies, meent officier van justitie Lieke Renckens. Hoewel Amber geen aangifte heeft gedaan, heeft het OM besloten haar vader ambtshalve te vervolgen. 'De mishandeling verliep planmatig. Meneer sloeg zijn dochter en knipte haar haren af. Ze moest vernederd worden en lelijk zijn voor jongens.' Tegenover de politie schoof meneer alle schuld in de schoenen van zijn dochter, vervolgt officier Renckens. 'Ik maak mij wél zorgen om haar lichamelijke en geestelijke welzijn. Het gedrag dat Amber heeft laten zien, is heel normaal in de puberteit. Ze ontdekt het andere geslacht

en verkent haar grenzen. Maar in plaats van zijn dochter te helpen bij het stellen van de seksuele grenzen, vernedert hij haar. Amber moet aan iedereen uitleggen wat er met haar haar is gebeurd.'

Kompas

Henk was nota bene verbolgen dat de agenten meenden dat hij de boosdoener was en niet het vriendje van Amber. 'Dan mis je een moreel kompas', meent de officier. En zonder dat kompas wordt het volgens haar penibel voor Amber in het ouderlijk huis. 'Want die puberteit duurt nog wel even. Ze zal vaker niet naar haar ouders luisteren

en haar eigen pad kiezen. Dat gebeurt gewoon in een gezin.' Voor de planmatigheid van de mishandeling en de vernedering van Amber zou Henk volgens de officier van justitie een onvoorwaardelijke taakstraf van 120 uur moeten krijgen, minus de acht uur die hij in de politiecel heeft doorgebracht. Omdat in haar ogen nieuwe escalatie op de loer ligt, vindt ze een voorwaardelijke gevangenisstraf van twee weken als stok achter de deur op zijn plaats.

Gezin

Ja, Amber is mishandeld en vernederd, 'maar ik kijk toch anders dan de officier van

justitie naar de manier waarop u hiermee bent omgegaan', zegt politierechter Van de Streek tegen Henk. 'In het reclasseringsrapport lees ik wat er voor positiefs na die mishandeling met u en uw gezin is gebeurd. Daar houd ik rekening mee bij de straf die ik u ga opleggen. De gezinssituatie lijkt er beter op geworden. Ik vind het ook positief dat u zich laat behandelen. Ik denk dat u daarmee de consequentie van uw gedrag hebt aanvaard. Ik leg u een geheel voorwaardelijke werkstraf op van 80 uur, met een proeftijd van twee jaar.' ■

* De namen zijn om redenen van privacy gefingeerd.

SCHEIDEN MET MINDER SCHADE

De regering discussieert de komende tijd met het parlement over plannen om vechtscheidingen een halt toe te roepen. Cees van Leuven, familierechter in hoger beroep, is pionier op dit gebied. Met coaching probeert hij ouders zover te krijgen dat ze elkaar niet langer bestrijden in de rechtszaal, maar hun problemen oplossen.

Tekst: Pauline van der Mije Foto: Bas Kijzers

Een rechtszaak die niet uitgaat van twee strijdende partijen, maar van één gezin dat op een andere manier verder moet. Ouders die niet voor elk conflict naar een andere rechter moeten, maar dezelfde rechter houden totdat alles is opgelost. Hulpverleners waar de rechter snel naar kan doorverwijzen en kinderen die niet meer in de verdrukking komen, want juist hun belang staat centraal. Die wensen leven al lang bij familierechters en passen nu ook in Rouvoets plan (pagina 4). Het klinkt Cees van Leuven als muziek in de oren. Als raadsheer bij het hof in Den Bosch werkt hij al jaren met alternatieve methoden om beweging te krijgen in vastgelopen verhoudingen. Want vooral bij hem, rechter in hoger beroep, zetten ruziënde ouders hun hakken in het zand en willen ze geen strobreed toegeven.

Gelijkwaardige ouders

Hoe komt het toch dat steeds meer scheidende ouders zo verbeterd doorgaan met elkaar voor de rechter slepen? Zijn mensen minder bereid tot geven en nemen dan vroeger? Van Leuven schudt zijn hoofd. 'Dit is het resultaat van een op zichzelf goede ontwikkeling: de emancipatie van het ouderschap', zegt hij. 'Vóór 2009 werden kinderen haast automatisch aan de moeder toegewezen. Sindsdien is de norm dat ouders gelijkwaardig zijn. Vader en moeder blijven allebei voor hun kind zorgen en moeten daar samen een plan voor maken. Doen ze dat goed – en het gros van de ouders doet het heel goed – dan is dat voor alle betrokkenen beter. Vooral voor kinderen, want die zijn van nature loyaal aan beide ouders.' Maar die medaille heeft een keerzijde. 'Dat je zo'n plan moet maken met zijn tweeën betekent ook dat je over alles ruzie kunt maken.

Waren er vroeger conflicten over de omgangsregeling, nu gaat het ook over de schoolkeuze, medische aangelegenheden, wat het kind mag en niet – mensen die strijd zoeken, hebben veel meer mogelijkheden. Dat heeft complexe scheidingen verzaagd en de problemen heftiger gemaakt. Je moet dat dus goed begeleiden en daarvoor moeten rechters, mediators en hulpverleners samenwerken.'

Coachen

Dat het zogeheten toernooimodel (de één sleept de ander voor de rechter en die moet zich verweren) in scheidingszaken funest is, had Van Leuven al vroeg in de gaten. De voormalige advocaat en mediator voerde als rechter een methode in om ouders weer in gesprek te krijgen. In zijn rechtszaal geen gehakketak van partijen die op elkaar reageren. Ze komen om de beurt aan het woord, over afgebakende

onderwerpen, en de rechter gaat op zoek naar raakvlakken. 'Als we de feiten hebben vastgesteld – waarover is iedereen het eens? – onderzoek je wat de problemen zijn. Ook daarover praten de ouders ieder apart. Zo kan je wat dieper gaan, ontdekken welke emotie onder al die boosheid zit en wat die persoon het liefst zou willen. Dat kan prachtige resultaten opleveren. Soms blijkt dat de doelen van beide ouders prima te combineren zijn.' Wie nu denkt dat Van Leuven een softie is, heeft het mis. 'Als mensen de wet aan hun laars lappen, grijp ik meteen in. Dan stuur ik ze de gang op met de mededeling: "Ga het gauw regelen samen, anders krijg je heel veel last van ons." Komen ze tot nieuwe afspraken, dan helpen wij nog zes maanden om dingen bij te stellen die toch niet goed werken. Lukt het niet, dan hak ik de knoop door. Maar dan weet ik ook dat de uitkomst niet helpt en dat de rechtszaken doorgaan.'

Dubbele afwijzing

Zo'n onwettige situatie ontstaat bijvoorbeeld als vader of moeder ineens naar de andere kant van het land verhuist en de kinderen meeneemt. 'Dat gebeurt steeds vaker. Een ramp! Zorgafspraken kunnen niet meer worden nagekomen en soms palmt zo'n ouder een kind zo in, dat het uit loyaliteit de andere ouder afwijst. Een groot probleem voor de verstoten ouder, maar vooral voor het kind.' Is de verhuizing het gevolg van een nieuwe relatie, dan kunnen weer andere problemen ontstaan: 'Kinderen kunnen moeite hebben om hun draai te vinden in een samengesteld gezin,

vanwege een andere opvoedstijl of omdat ze de scheiding nog niet hebben verwerkt. Helemaal funest is het als zij zich hechten aan de stiefouder en er daarna weer een scheiding volgt. Vooral als de stiefouder dan alleen voor de biologische kinderen alimentatie betaalt en niet voor de stiefkinderen; een dubbele afwijzing.'

Praten met kinderen

Van Leuven traint rechters in het omgaan met scheidende mensen en hun kinderen. 'Als we vechtscheidingen aan willen pakken, moet familierecht een echt specialisme worden, waar rechters niet ineens mee op moeten houden om een tijdje bestuurs- of strafzaken

te doen', zegt hij. Die specialisten moeten snel kunnen schakelen tussen rechtspreken en doorverwijzen naar hulpverlening én goed naar de kinderen luisteren, om wie het allemaal te doen is. 'Ik zou die gesprekken niet willen missen. Soms gebruik ik wat ik hoor om de ouders te confronteren. Ik heb een echtpaar voor me gehad met drie tienerdochters die vanaf hun jeugd alleen strijd hadden gekend thuis. In gesprekken zeiden de dochters tegen mij hoe verschrikkelijk dat was. Ik dacht: dit gaat hier en nu eindigen. En dat gebeurde ook. De ouders waren niet blij, maar ik was zo duidelijk dat ze wel eindelijk gingen overleggen met elkaar. Dat was me nooit gelukt als ik die meiden niet had gesproken.' ■

“
Ik dacht: dit geruzie
gaat hier en nu eindigen.
En dat gebeurde ook.”

BESTE RECHTSPRAAK,

Meer vragen? Het RSC weet raad

Heb je algemene vragen over de Rechtspraak? Neem dan contact op met het Rechtspraak Servicecentrum. Webcare-medewerkers en telefonisten zitten op werkdagen van acht uur 's ochtends tot acht uur 's avonds klaar om jouw vragen te beantwoorden. Je kunt je vragen kwijt op Facebook (facebook.com/rechtspraak) of Twitter (@RechtspraakNL). Bellen kan ook: 088-3616161.

Mijn broer heeft een verstandelijke beperking en kan zijn geldzaken niet zelf regelen. Kan ik hem hierbij helpen?

Je kan je broer natuurlijk helpen door hem advies te geven of bijvoorbeeld zijn rekeningen voor hem te betalen. Maar vaak is het verstandig om een rechter te vragen jou als 'familiaal bewindvoerder' aan te stellen. Jij gaat dan officieel over het geld en de spullen van je broer, hij mag hier dan niet meer zelfstandig over beslissen. Voor het verkopen van zijn huis is dus bijvoorbeeld jouw toestemming nodig.

Je kunt een rechter vragen jou als bewindvoerder aan te stellen door een aanvraagformulier met bijlagen te sturen naar de rechtbank in het gebied waar je broer woont. Het formulier vind je op onze website rechtspraak.nl onder 'Bewind aanvragen'. Vul het volledig in.

Als bijlage voeg je, als dat kan, documenten toe die laten zien waarom bewind nodig is. In dit geval is het is dus belangrijk dat je laat zien dat je broer een verstandelijke beperking heeft. Het is daarom slim om een verklaring toe te voegen van een arts of behandelaar van je broer.

Als aanvrager moet je ook een verklaring invullen waarmee je zegt bereid te zijn bewindvoerder te worden. Ook familieleden zoals de partner van je broer, andere broers of zussen en jullie ouders moeten een verklaring invullen waarmee ze aangeven dat ze het eens zijn met jouw aanvraag. Deze zogenoemde bereid- en akkoordverklaringen vind je ook op de website. Een hele papiermolen dus, maar het is dan ook een ingrijpende maatregel, voor je broer en voor jou.

Als je al deze papieren hebt opgestuurd, ontvang je een uitnodiging voor een zitting. De rechter stelt tijdens deze zitting vragen en beslist daarna of je wordt benoemd als bewindvoerder van je broer.

Ik ben leraar en zou het leuk vinden als een rechter in de klas komt vertellen hoe rechtspraak werkt. Kan dat?

Onze rechters staan inderdaad af en toe voor de klas, maar doen dit vooral op speciale momenten zoals tijdens de jaarlijkse Week van de Rechtspraak. Hoewel ze best graag vaker voor de klas willen staan, hebben rechters daar helaas te weinig tijd voor – het rechtspreken gaat natuurlijk voor.

Maar het kan wel andersom: je kunt met je klas naar de rechtbank komen! Je leerlingen vinden het vast erg leuk en spannend om te zien hoe de politierechter een strafzaak behandelt. Via rechtspraak.nl kun je de klas aanmelden voor een bezoek. Ga op de site naar 'Uw situatie' en klik op 'Een zitting bijwonen'. De groep mag uit maximaal 25 leerlingen en een leraar bestaan.

We overleggen graag met je over hoe zo'n bezoek eruit moet zien. Misschien kunnen we aansluiten bij wat er in je lessen aan bod komt? We hebben op onze website ook lesmateriaal dat je hiervoor kunt gebruiken. Kijk ook eens op rechtvoorjou.nl. Daar vind je veel toegankelijke informatie over kwesties waarvoor jongeren zelf in aanraking kunnen komen met de rechter.

Er is van alles kapot in mijn woning. Ik heb mijn huisbaas al vaak gevraagd daar iets aan te doen, maar hij negeert me. Ik wil naar de rechter stappen, maar wat kost dat eigenlijk?

Bedenk eerst dat het echt veel fijner is als je er toch samen met je huisbaas probeert uit te komen. Dat scheelt veel geld en is waarschijnlijk ook een stuk beter voor jullie onderlinge verhouding. Als je er echt niet samen uitkomt, dan kan je een rechtszaak starten tegen je huisbaas. Dat heet een dagvaardingsprocedure.

Hiervoor moet je eerst een deurwaarder inschakelen. Een deurwaarder kan een dagvaarding uitschrijven en afleveren aan je huisbaas. Het inschakelen van de deurwaarder kost 81 euro (exclusief BTW).

Daarnaast betaal je de kosten voor de behandeling van de zaak door de rechter: de griffierechten. De griffierechten liggen ergens tussen 79 en 476 euro, afhankelijk van verschillende factoren. Op onze website kan je een proefberekening van de griffierechten maken zodat je ongeveer weet waar je aan toe bent.

Let op: als je een advocaat, juridisch adviseur of mediator inschakelt, kost dit ook geld. En als je de zaak verliest, kan het zo zijn dat je ook moet opdraaien voor de kosten van de tegenpartij. In dit geval je huisbaas.

VERDACHTEN VOOR DE CAMERA

Een cameraploeg van productiemaatschappij De Haaien trok dit voorjaar van rechtbank naar rechtbank om eenvoudige strafzaken te filmen voor de documentaireserie *Voor de rechter*, vanaf 17 april wekelijks te zien op RTL5.

Wat ziet zo'n ploeg allemaal voorbijkomen? *Rechtspraak* draaide een dag mee.

Tekst: Pauline van der Mije Foto's: Arie Kievit

Terwijl in zaal B van de rechtbank in Den Bosch mensen in de weer zijn met camera's, kabels en lampen neemt producer Jorike Verlaan op de gang de planning van die dag door. 's Ochtends behandelt politierechter Chris Scheele zaken van het parket Centrale Verwerking van het Openbaar Ministerie: rijden met drank op, of zonder rijbewijs omdat dat in beslag is genomen. 's Middags is er een gewone politierechterzitting, waarop van alles aan de orde komt.

Intimiderend

Twee verslaggevers van De Haaien houden de wachtruimte op de gang in de gaten. Zodra een verdachte arriveert, gaan ze in gesprek om toestemming te vragen voor het filmen van de zitting. Sommigen ondertekenen een formulier, maar er wordt vaker 'nee' geschud. 'Soms willen mensen niet in beeld, maar geven ze wel toestemming om van achteren gefilmd te worden', zegt producer Verlaan. 'Het hangt erg van de zaak af. Wie bij de kantonrechter in beroep gaat tegen

een verkeersboete, wil dat vaak wel laten zien. Maar bij de politierechter kom je omdat je iets fout hebt gedaan. Dat is al intimiderend, laat staan dat er ook nog camera's op je gericht staan.' En dan zijn er ook nog de no-shows: 'Laatst kwam in Zwolle de hele dag geen enkele verdachte opdagen. In de rechtszaal naast ons kwamen ze allemaal, maar we konden niet zomaar overstappen. Het kost alleen al een uur om de apparatuur op te stellen.' De ploeg heeft daarom 25 draaidagen ingepland, met een uitloop naar 30.

Een man uit Helmond wil wel meewerken: 'Ik ben fout geweest, daar moet ik voor uitkomen.'

Dagelijkse kost

Het wordt een serie over kleine strafzaken. Dagelijkse kost voor de rechtbanken, maar de meeste mensen hebben daar helemaal geen beeld van, zegt Verlaan. 'In elke zaak zit een verhaal. Die verhalen willen wij naar buiten brengen.' Voorlopig zit dat er niet in, want de verdachten komen niet of willen niet in beeld. Totdat een man uit Helmond met soepele tred binnenwandelt. Hij wil best meewerken. 'Waarom niet, ik ben fout geweest, daar moet ik voor uitkomen', zegt hij met een Belgische tongval. Hij heeft een botsinkje veroorzaakt. Niks ernstigs, maar hij is weggereden en toen agenten later bij hem aanbelden, had hij zes keer te veel alcohol in zijn bloed. In de rechtszaal somt de man op wat hij achter de kiezen had die dag: wijn bij de Griek, ouzo na de maaltijd en toen hij thuiskwam nog een paar cognacjes om te kalmeren. 'Want tijdens die botsing kreeg ik een flashback, door wat er in Joegoslavië is gebeurd. En later nog eens, toen een van de agenten nogal nors deed. Ik was helemaal buiten mijn melk, zoals we in België zeggen.'

Posttraumatische stress

Rechter Scheele constateert dat de veteraan geen strafblad heeft en in behandeling is voor zijn posttraumatische stresssyndroom en

drankprobleem. 'Hoeveel heeft u maandelijks te besteden?' Daar zal de rechter rekening mee houden bij het bepalen van de boete. Want je rijbewijs terugkrijgen is moeilijk. Het CBR eist dat je zelf laat onderzoeken of je gezond genoeg bent om te rijden, dat kost veel tijd en geld. 'Ik ben nu al 1200 euro kwijt', zegt de Belg. Het is dan ook niet niks, dronken rijden, zegt de officier: 'Er vallen per jaar 600 doden in het verkeer, waarvan 150 door alcohol. Meestal worden verkeersdeelnemers die hun drankje laten staan slachtoffer van mensen zoals meneer hier.' Een schoolklas op de publieke tribune hoort het muisstil aan.

Geen kik

De scholieren die voor de middagzitting komen, zijn duidelijk minder bedeesd. 'Telefoontjes uit, hè? Allemaal uit, of naar buiten. Eén van de twee', zegt bode Jos Bruijstens streng terwijl hij een groep tieners binnenlaat. Er zijn voor de zitting al een paar raddraaiers weggestuurd. Bruijstens schept eer in het zorgen voor een soepel en ordelijk verloop van de zitting. En zijn natuurlijke gezag blijkt te werken: de klas geeft geen kik terwijl politierechter Esther Boersma de zaak behandelt van een jonge man die met een alcoholvergiftiging op de intensive care terecht kwam en een behandelruimte aan gruzelementen sloeg.

Hij houdt zich met moeite staande na een jeugd vol misbruik en internaten en liet zich die dag overhalen om whisky te drinken. 'Dat moet ik niet doen. Dit gedrag ken ik niet van mezelf', zegt hij terwijl de camera's draaien.

Stinkdier

De volgende verdachte - grijze pantalon, geruit overhemdkraagje boven een pastelgroene trui - zet een tas op tafel, haalt er een map uit en ordent zijn papieren. Hij staat terecht voor dieren mishandeling omdat hij vorig jaar juli een stinkdier in zijn tuin te lijf ging met een balk en een schep, en daarna verdronk in een emmer water. Dat kwam aan het licht doordat het belaagde beest een ondraaglijke stank door de buurt verspreidde.

“

Ik was helemaal buiten mijn melk, zoals we in België zeggen”

“

Ik voelde me net Tarzan na het doden van een leeuw”

Gealarmeerde agenten en brandweerlieden konden nauwelijks ademen. 'Ik heb 'm al omgelegd', riep de man tot hun grote schrik. 'Het stinkdier', riep hij daar geruststellend achteraan.

De verdachte vreesde voor het leven van zijn cavia's en parkieten toen hij de pluimstaart van het stinkdier boven de rododendrons uit zag komen. Dat dier moest dood. Hij vond een balk om mee te slaan. 'Daarna probeerde u met een

schop de kop eraf te wrikken', zegt officier van justitie Lotte Wiegerinck. 'En toen heeft u het nog ademende dier in het water ondergeduwd. U zegt dat u het uit zijn lijden wilde verlossen, maar dat had u zelf veroorzaakt.'

Tarzan

De officier is fel; ze denkt dat de man er plezier aan beleefde. 'Ik voelde me net Tarzan na het doden van een leeuw', schreef hij achteraf in zijn digitale autobiografie. 'Om het een beetje op te leuken voor de lezers', zegt hij nu. 'Ik was wel blij dat het dier dood was, want het was een spannend gevecht. Ik was bang dat het in mijn enkel zou bijten of prikkende vloeistof in mijn ogen zou sproeien.'

Hij is nu niet meer te stuiten en vertelt uitvoerig waarom hij niet van dierenmishandeling beticht kan worden. Wetsartikelen worden aangehaald en vergelijkingen getrokken met

het slachten van een koe. Minutieus vertelt de man wat er gebeurde toen hij het dier sloeg met de balk en daarna de schop.

De emmer pakte hij om behulpzaam te zijn bij het doodgaan, zegt hij. 'Zoals euthanasie bij mensen.' De officier hoort het vol afgrijzen aan. De bode kijkt bezorgd op zijn horloge. De rechter oogt kritisch en ietwat vermoeid. 'Wilt u zich tot de kern beperken?', vraagt ze als de man aankondigt wat hij nog meer gaat bespreken. 'Ik heb in totaal 20 minuten.' 'Voor mijn pleidooi?', vraagt de verdachte. 'Nee, voor de hele zaak.' Met 60 uur taakstraf, (waarvan 30 voorwaardelijk) op zak verlaat hij even later de zaal.

Terwijl de stinkdierjager op de gang voor de camera vertelt over de zitting, loopt een groep mensen met advocaten zaal B binnen voor een mishandelingszaak. Zij willen niet in beeld. Dat geeft niet. Deze dag heeft veel opgeleverd, constateert de filmploeg tevreden. ■

WABLIEF?

Beneficiair aanvaarden

Als je een erfenis krijgt, kan je ervoor kiezen die beneficiair te aanvaarden.

Maar wat is dat eigenlijk?

Wil je een term uitgelegd krijgen?
Mail naar redactie@rechtspraak.nl

Als iemand die je kent overlijdt, moet er veel worden geregeld. Zo heeft iemand geld, misschien wel een huis en spullen die verdeeld moeten worden: de erfenis. Soms heeft de overledene een testament laten maken waarin staat wie waar recht op heeft. Anders bepaalt de wet hoe de bezittingen worden verdeeld.

Hoewel het aantrekkelijk klinkt, is het krijgen van een erfenis niet altijd gunstig. Mensen kunnen immers ook schulden achterlaten. Als er nog een persoonlijke lening, hypotheek of creditcardschuld openstaat, gaat die over op de erfgenamen. Zij moeten de schulden afbetalen en lopen het risico dat ze hun eigen spaarrekening moeten aanspreken.

De wet beschermt erfgenamen tegen deze onaangename verrassing. Zij kunnen ervoor kiezen om wel de erfenis te krijgen, maar niet de schulden. Dit heet beneficiair aanvaarden. Bezittingen worden dan eerst verkocht om de schuldeisers te betalen. Als er dan

nog iets overblijft, gaat dat naar de erfgenamen. Is er te weinig om alle schulden te voldoen, dan hoeven zij daar niet voor op te draaien. Eigenlijk net als bij een faillissement in het bedrijfsleven.

Erfgenamen moeten een verklaring afleggen bij de rechtbank, waarna de beneficiaire aanvaarding wordt geregistreerd in het boedelregister. Dat kost geld: in totaal 124 euro aan griffierechten.

Het lijkt misschien makkelijker om de erfenis te verwerpen, maar dat is niet zo. Ook daarvoor moeten erfgenamen naar de rechtbank en betalen ze griffierechten. Het enige verschil is dat ze dan zeker niets erven en alleen kosten maken. Beneficiair aanvaarden kan dus veel gunstiger uitpakken. Toch kunnen er een hoop haken en ogen aan zitten. Heb je vragen over het beneficiair aanvaarden? Neem dan contact op met Rechtspraak Service Center op via 088-3616161.

RECHTER VERBIEDT MOTORCLUB

Eind 2017 verbood de rechter de motorclub Bandidos.

Hoe komt een rechter tot de beslissing een vereniging te verbieden?

En kan hij ook bijvoorbeeld je voetbalclub verbieden?

Bij de Bandidos Motorcycle Club heerst volgens de rechters een cultuur van wetteloosheid. Het gebruik van geweld wordt aangemoedigd en zelfs beloond: sommige leden krijgen een speciale 'Expect no mercy-patch' (een soort embleem) uitgereikt na gewelddadig gedrag. De club gebruikt agressieve leuzen als 'God forgives, Bandidos don't' (God vergeeft, Bandidos niet) en clubleden die gedwongen worden om op te stappen krijgen regelmatig rake klappen. Praten met de politie is uit den boze en veel leden hebben een misdadig verleden op het gebied van geweld, bedreiging en intimidatie.

Het is een greep uit de voorbeelden die eind vorig jaar voorbijkwamen tijdens de rechtszaak waarmee het Openbaar Ministerie (OM) de Bandidos door de rechter wilde laten verbieden. En dat lukte. Alles bij elkaar opgeteld vond de rechter dat de samenleving moest worden beschermd tegen al dit geweld. De motorclub werd verboden omdat hij een gevaar vormde voor de openbare orde.

Voetbalclub

Voordat een rechter een club – of beter gezegd: vereniging – verbiedt, moet er heel wat aan de hand zijn. Het is namelijk erg belangrijk binnen een vrije, democratische samenleving dat mensen bij elkaar kunnen komen omdat ze ergens hetzelfde over denken of omdat ze bijvoorbeeld dezelfde hobby hebben. De vrijheid van vereniging staat zelfs in de

Grondwet. Het is zo belangrijk omdat dit recht er niet alleen voor zorgt dat je een voetbal- of scoutingclub kunt beginnen, maar ook vakbonden en politieke partijen. Een rechter gaat in dit soort zaken dus echt niet over één nacht ijs. Van een verbod komt het dan ook niet zo vaak. Bekende voorbeelden van verboden verenigingen zijn de pedofielenvereniging Martijn (in 2014) en de extreemrechtse Centruumpartij '86 (in 1998).

Criminele organisatie

Het OM kan op twee manieren proberen een vereniging te verbieden. De eerste optie is via het strafrecht. Dan moet worden bewezen dat het gaat om een criminele organisatie, waarvan lidmaatschap bij wet verboden is. Het OM moet dan wel kunnen aantonen dat de vereniging het doel heeft om criminele activiteiten mogelijk te maken. Juridisch is dat soms erg ingewikkeld. Zo kan een groep misdadigers die regelmatig bij elkaar komt met als doel om drugs te verhandelen, een criminele organisatie zijn. Maar als diezelfde mensen samen op een voetbalclub zitten en na het trappen van een balletje in de kantine criminele zaken bespreken, dan is de voetbalclub niet per se crimineel.

In het verleden heeft het OM meerdere keren geprobeerd te bewijzen dat andere motorclubs criminele organisaties zijn, maar de rechter zag daarvoor geen waterdicht bewijs. Maar als het niet lukt een club via het strafrecht te verbieden, wat dan?

Openbare orde

Het OM kan ook via een andere weg proberen een vereniging te verbieden. Deze route loopt via het civiel recht, waarin onder andere staat omschreven wat verenigingen zijn en aan welke regels ze zich moeten houden. Zo moet een voetbalclub officieel worden opgericht bij de notaris en moet in de statuten staan wat de naam en het doel van de vereniging is en hoe bestuurders worden benoemd. In dezelfde (civiele) wet staat ook dat het OM de rechter mag vragen een vereniging te verbieden als het doel of de activiteiten van de vereniging in strijd zijn met de 'openbare orde'. Maar wat wordt hiermee precies bedoeld?

De Hoge Raad (de hoogste rechter van het land) heeft vastgesteld dat een vereniging in strijd is met de openbare orde als de vereniging kan zorgen voor ontwrichting van de samenleving of de rechtsstaat. In de zaak tegen de Bandidos oordeelde de rechter dat dit het geval is, en ook dat het goed kan dat clubleden in de toekomst weer ernstig geweld zullen gebruiken. Daarom is de club verboden verklaard. De rechtbank heeft vastgesteld dat het plegen van strafbare feiten niet alleen een zaak is van de individuele leden, maar onderdeel van de clubcultuur. De vereniging moedigt het plegen van geweld aan. Daar komt bij dat dit geweld niet alleen in hun eigen clubhuis plaatsvindt, maar bijvoorbeeld ook op straat. Als je pech hebt en je bent op het verkeerde moment op de verkeerde plaats, dan kun je zomaar slachtoffer worden. Daardoor kan de samenleving of de rechtsstaat ontwricht raken. De Bandidos gaan tegen de uitspraak van de rechter in hoger beroep.

Laatste redmiddel

Zoals je ziet moet er heel wat gebeuren voordat de rechter een vereniging verbiedt. Dat is echt een uiterste middel. De kans dat jouw voetbalclub met een klap van de rechtershamer wordt opgeheven, is dus heel klein. Zolang je clubje niet stiekem een criminele organisatie is of een bedreiging voor de openbare orde, kan je met een gerust hart een balletje blijven trappen. ■

Grondwet, artikel 8

Het recht tot vereniging wordt erkend. Bij de wet kan dit recht worden beperkt in het belang van de openbare orde.

“
Gewelddadig gedrag
werd beloond met een
speciaal embleem”

Rechter die over rechters oordeelt

Klaas Blankevoort, voorzitter Grote Wrakingskamer van de rechtbank Amsterdam

De Grote Wrakingskamer – het klinkt als een rechtszaal uit een eng sprookje, waarin ultrastrengere rechters wraak nemen op iemand die iets vreselijks heeft gedaan.

In werkelijkheid is het de rechter zelf die daar wordt beoordeeld.

Als iemand in een rechtszaak verwickeld is en denkt dat de rechter vooringenomen is, kan hij hem wraken. Dat houdt in dat de zaak wordt stilgelegd en andere rechters in de wrakingskamer bijeenkomen om te oordelen of die persoon een punt heeft. Is de schijn van partijdigheid gewekt? Dan wordt de zaak verder behandeld door een andere rechter.

De wrakingskamer hoort de verzoeker. De gewraakte rechter is meestal ook aanwezig, om uit te leggen wat er is gebeurd. 'Soms is zo'n toelichting al genoeg om de kou uit de lucht te halen, dan trekt de verzoeker het wrakingsverzoek weer in', zegt Klaas Blankevoort, voorzitter van de wrakingskamer in Amsterdam.

Als wrakingsverzoeken worden toegewezen (dat gebeurt in zo'n vijf procent van de zaken) is dat zelden omdat de rechter echt partijdig is. 'Het gaat vrijwel altijd om de schijn van vooringenomenheid, die is gewekt door een verspreking of een onhandig optreden van een rechter. Van bijna ieder wrakingsverzoek dat ik voor me krijg, denk ik: dit had mij ook kunnen overkomen. We kunnen er altijd van leren. Wat ging eraan vooraf, hoe escaleerde dat, kan je dit voorkomen?'

Landelijk is het aantal wrakingsverzoeken in tien jaar verdubbeld tot ruim 600 per jaar. 'Sommige mensen zien rechters als lid van de zwarte jurken-maffia, die niet te vertrouwen is', zegt Blankevoort. 'Veel wrakingsverzoeken komen uit die hoek. Of van mensen die het niet eens zijn met een beslissing van de rechter. Daarvoor is wraking niet bedoeld, daar is het hoger beroep voor.'

Moeite met oordelen over collega's heeft hij niet. 'Een rechter zou een wraking niet persoonlijk moeten opvatten. Het enige dat telt, is het belang van de rechtzoekende bij een integere rechtspraak. De burger moet erop kunnen vertrouwen dat hij eerlijk wordt beoordeeld. De wrakingskamer kan helpen het vertrouwen in de rechtspraak te versterken. Dat maakt dit werk zo mooi.' ■

Meer weten over deze en andere bijzondere rechters?
Lees verder op: www.rechtspraak.nl/Bijzondere-rechters